

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle – Lapsen oikeuksia koskeva EU:n toimintasuunnitelma”

KOM(2011) 60 lopullinen

(2012/C 43/08)

Esittelijä: **Kinga JOÓ**

Komissio päätti 15. helmikuuta 2011 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle – Lapsen oikeuksia koskeva EU:n toimintasuunnitelma

KOM(2011) 60 lopullinen.

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 8. marraskuuta 2011.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 7.–8. joulukuuta 2011 pitämässään 476. täysistunnossa (joulukuun 7. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 170 ääntä puolesta ja 2 vastaan 5:n pidättyessä äänestämästä.

1. Tiivistelmä ja suositukset

1.1 ETSK pitää komission 15. helmikuuta 2011 julkaisemaa lapsen oikeuksia koskevaa EU:n toimintasuunnitelmaa (jäljempänä ’tiedonanto’) tervetulleena ja toivoo, että se johtaisi lapsen oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen täysimittaiseen täytäntöönpanoon sekä lasten oikeuksien mahdollisimman laajaan huomioon ottamiseen. Tiedonanto julkaistiin neljän vuoden valmistelun jälkeen. Sitä edelsi heinäkuussa 2006 julkistettu komission tiedonanto ”Tavoitteena lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia”, josta ETSK on antanut lausunnon ⁽¹⁾.

1.2 Lasten hyvinvointi on Euroopan unionissa ratkaisevan tärkeä asia, ajateltiinpa sitten heidän yleistä tilannettaan, elämänlaatuaan tai investoimista tulevaisuuteen. Korkealaatuinen lapsuus, jonka toteutumista tuetaan oikeuksin, takaa sosiaalis-taloudellisen kehityksen, jonka ansiosta EU pystyy saavuttamaan tavoitteensa kaikilla aloilla. On syytä korostaa, että ajateltaessa lapsia ”investointeina tulevaisuuteen” on samalla pidettävä mielessä myös onnellisen lapsuuden käsite, sillä nykyhetki on niin lapsille kuin yhteiskunnallekin aivan yhtä tärkeä kuin tulevaisuus.

1.3 Komitea toteaa, että lapsen oikeuksien suojele asetetaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklan 3 kohdassa Euroopan unionin tavoitteeksi ja että suojelelivoite vahvistetaan perusoikeuskirjassa, joka on oikeudellisesti sitova. Perusoikeuskirjaa sovelletaan kaikkien EU:n toimielinten ja muiden elinten toimintaan sekä jäsenvaltioihin silloin kun ne panevat täytäntöön EU:n lainsäädäntöä. Kaikkien uusien unionin säädöshdotusten vaikutukset perusoikeuksiin ja siten myös lasten oikeuksiin on siis arvioitava.

1.4 ETSK pitää tiedonannossa asetettuja tavoitteita vaatimatomina ja suppeina. Euroopan unioni ei ole ratifioinut Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimusta lapsen oikeuksista, vaikka se on ratifioinut Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen vammaisten oikeuksista ⁽²⁾. EU:n tulisi pohtia, miten se voisi yksipuolisesti yhtyä YK:n yleissopimukseen lapsen oikeuksista ⁽³⁾. Jäsenvaltioiden tulisi kahden vuoden välein toimittaa perinpohjainen tilannekatsaus lasten tilanteen seuraamiseksi. Katsauksessa tulisi käsitellä paitsi lasten taloudellista tilannetta myös kaikkia muita lasten hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, ja katsauksen tulisi perustua systemaattiseen tiedonkeruuseen, tutkimukseen ja analyysityöhön. Tämä helpottaisi EU:n laajuisen tietokannan ja arviointivälineen luomista täydentämään jo saatavilla olevia tietoja.

1.5 Komitea katsoo, että valtioiden ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden YK:n lapsen oikeuksien komiteaa varten laatimien selvitysten kaltaisia tietolähteitä olisi hyödynnettävä paremmin, sillä niiden avulla voidaan vertailla eri jäsenvaltioiden toimia lapsen oikeuksien suojelemiseksi ja valvomiseksi. Samaan aikaan erilaisia kansainvälisiä organisaatioita, kuten Eurostatia, OECD:tä ja Maailmanpankkia, olisi kannustettava keräämään lapsen oikeuksiin liittyvää tietoa systemaattisesti, analysoimaan sitä ja hyödyntämään aiheeseen liittyviä indikaattoreita. ETSK suosittelee, että EU ja Euroopan neuvosto tekevät tiivistä yhteistyötä ohjelmiansa yhteisvaikutusten tehostamiseksi ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/4&format=HTML&aged=1&language=FI&guiLanguage=en>

⁽³⁾ Lapsen oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen voivat allekirjoittaa ja sen osapuoliksi voivat liittyä vain valtiot, toisin kuin YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista, jonka osapuoliksi voivat liittyä myös alueelliset organisaatiot. Mahdollinen ratkaisu voisi olla EU:n yksipuolinen julistus sopimuksen noudattamisesta, millä voisi olla käytännössä sama vaikutus kuin sopimukseen liittymisellä mutta ilman ratifiointiin liittyviä vaikeuksia.

⁽⁴⁾ Euroopan neuvoston tuleva lapsen oikeuksien strategia 2012–2015 ja muut strategiat läheisillä aloilla.

⁽¹⁾ KOM(2006) 367 lopullinen; EUVL C 325, 30.12.2006, s. 65–70.

1.6 ETSK on huolissaan siitä, ettei tiedonantoon sisälly tehokasta täytäntöönpano- tai soveltamisstrategiaa, vaikka strategian lähtökohtana voitaisiin hyvin käyttää EU:n perusoikeusviraston indikaattoreita ja lapsen oikeuksia koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen täytäntöönpanoa varten laadittua kattavaa arviointivälineiden luetteloa. Täytäntöönpanostrategia olisi kaiken kaikkiaan tae siitä, että lapsen oikeuksia koskevaa strategiaa sovelletaan ja sen noudattamista valvotaan.

1.7 Lasten tulisi voida osallistua asianmukaisesti heitä koskevien päätösten valmisteluun ja ohjelmien arviointiin. Tällöin pystyttäisiin myös mittaamaan heidän tyytyväisyyttään ja arvioimaan heidän mielipiteitään. ETSK kannattaa komission pyrkiä ottaa lapset mukaan ja tukea heidän osallistumistaan kaikkiin heihin liittyviin asioihin. Myös ammattilajijärjestöjen ja lasten parissa työskentelevien ammattilaisten mielipiteiden huomioon ottaminen on olennaisen tärkeää.

1.8 ETSK suosittelee, että lapsen oikeuksien valvomiseksi ja suojelemiseksi laadituissa ohjelmissa pyritään saamaan aikaan yhteisvaikutuksia ja vuorovaikutusta muiden EU:n ohjelmien kanssa (ohjelmat koulutuksen, nuorison, romaniväestön integroinnin, köyhyyden torjunnan, lapsiystävällisen oikeudenkäytön, sukupolvien välisen solidaarisuuden ja ulkosuhteiden alalla). Myös näissä ohjelmissa tulisi näkyvästi korostaa lasten oikeuksiin ja hyvinvointiin liittyviä näkökohtia. Komitea pitää tärkeänä myös sitä, että lasten oikeudet taataan yhdenmisen lähestymistavan kautta siten, että komission eri pääosastot tekevät tiivistä yhteistyötä ja koordinoivat toimintaansa.

1.9 ETSK suosittelee, että Eurooppa 2020 -strategian täytäntöönpanoa arvioidaan etenkin lapsen oikeuksien ja lasten hyvinvoinnin näkökulmasta siten, että otetaan huomioon strategian tavoitteet, mutta mahdollistetaan myös tavoitteiden erillinen arviointi pitkän aikavälin suunnittelun kannalta (ottaen huomioon, että lapset ovat investointi tulevaisuuteen).

1.10 ETSK suosittelee, että EU kiinnittää erityistä huomiota erityisen haavoittuvien lapsiryhmien (köyhyydessä, perheestään erossa ja laitoksissa elävät lapset, väkivallan tai hyväksikäytön uhan alla elävät tai siitä kärsivät lapset, vammaiset lapset, etnisiin vähemmistöihin kuuluvat tai maahanmuuttajataustaiset lapset, vailla huoltajaa olevat lapset, pakolaislapset, kotoaan karanneet lapset, maasta muuttaneiden vanhempiensa jättämät lapset) oikeuksien suojelemaan ja valvomiseen sekä jäsenvaltioiden että EU:n tasolla. Lasten oikeuksien suojeleminen ja oikeus koskemattomuuteen ja ihmisarvoon merkitsevät sitä, että ETSK tuomitsee kaikenlaisen lapsiin kohdistuvan väkivallan, myös kotona "kasvatusmielessä" käytetyn väkivallan, ja kehottaa sen vuoksi kaikkia jäsenvaltioita kieltämään lasten ruumiillisen kurittamisen lailta. Komitea toistaa lisäksi vaatimuksen erityisedustajan nimittämisestä.

1.11 Komitea pitää erityisen tärkeänä, että lapsen oikeuksia ja oikeuksien suojele- ja valvontakeinoja koskevaa tietoa levitetään ja opetetaan. Suurelle yleisölle suunnatun korkealaatuisen tiedotuksen lisäksi erityistä huomiota tulisi kiinnittää päättäjien, oikeusalan ja muiden alojen ammattilaisten sekä kansallisten ja eurooppalaisten asiantuntijoiden ja poliitikkojen valistamiseen.

Yhtenä painopisteenä tulisi olla myös lasten ja perheiden parissa työskenteleville henkilöille sekä perheille ja lapsille itselleen suunnattu koulutus, jotta nämä tuntisivat lapsen oikeudet ja myös ymmärtäisivät sen, että lapset tarvitsevat ihmisoikeuksia – eivät pelkästään "miniaikuisen minioikeuksia", vaan parempaa suojelua haavoittuvuutensa, ikänsä ja asemansa vuoksi. Jäsenvaltioiden tulisi tukea perheitä kaikin mahdollisin tavoin, sillä se on ylimmän tavoitteen eli lapsen edun mukaista.

1.12 Komitea myöntää, että lapsen oikeuksia on tarkasteltava kokonaisvaltaisesti ja monista eri näkökulmista, ei irrallisina. Komitea suosittelee silti erityishuomion kiinnittämistä eräisiin asioihin, kuten korkeatasoiseen, helppopääsyiseen ja ilmaiseen äitien terveydenhuoltoon ennen lapsen syntymää ja sen jälkeen osana kansanterveyteen ja lasten terveyteen kohdistuvaa toimintaa, sekä tiedonannossa mainittuihin aiheisiin, kuten lapsiystävälliseen oikeudenkäyttöön, joka kattaa myös nuoret rikosten tekijät⁽⁵⁾.

1.13 ETSK kehottaa hyväksymään toimenpiteitä, jotta alaikäisiä seksuaalirikosten uhreja ja alaikäisiä, joiden vanhempien avioero on siviilioikeudellisessa käsittelyssä, voitaisiin kuulla suojaetuissa olosuhteissa, jolloin oikeuden toteuttaminen olisi mahdollista ilman alaikäisiin kohdistuvia kielteisiä vaikutuksia. Todistajanlausuntoja hankittaessa tulee välttää aiheuttamasta lapsille lisää traumoja, joten lapsia tulee kuulla erityiskoulutuksen saaneiden ammattilaisten avustuksella ja mahdollisesti jossain neutraalissa paikassa oikeusistuimen ulkopuolella.

1.14 Lasten köyhyys, huono-osaisuus, syrjintä ja syrjäytyminen ovat lapsen oikeuksien toteutumista pahimmin haittaavia ongelmia. ETSK toistaakin aiemmissa lausunnoissa esittämänsä suosituksen, jonka mukaan näillä aloilla on kiinnitettävä erityistä huomiota ohjelmien toteuttamiseen, seurantaan ja arviointiin siten, että ne ovat tiukasti kytköksissä köyhyyden vähentämistä ja eri koulutusmuotoja koskeviin Eurooppa 2020 -strategian tavoitteisiin. Tähän on osoitettava riittävät resurssit. Lapsiin liittyvät poliittiset linjaukset ja toimet on aina asetettava etusijalle.

1.15 Kun otetaan huomioon talouskriisi, rahoitusrajoitukset ja suppeat resurssit, ETSK suosittelee ennen kaikkea sen varmistamista, etteivät olemassa olevat ongelmat pahene ja ettei nykyisiä lapsen oikeuksien suojele- ja vahvistamistoimia leikata kustannusten karsimiseksi.

2. Taustaa

2.1 Kaikki EU:n jäsenvaltiot ovat ratifioineet YK:n yleissopimuksen lapsen oikeuksista⁽⁶⁾ (jäljempänä "YK:n yleissopimus"), ja monissa maissa se on sisällytetty sellaisenaan kansalliseen lainsäädäntöön. Sen soveltaminen on näin ollen pakollista. YK:n yleissopimus on laajimmin ratifioitu ihmisoikeussopimus maailmassa. Se on viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana muuttanut perin pohjin periaatteita ja käytäntöjä, jotka liittyvät lasten tilanteeseen, oikeuksiin ja asemaan.

⁽⁵⁾ EUVL C 110, 9.5.2006, s. 75.

⁽⁶⁾ <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>.

2.2 Komissio määritteli lapset kauden 2005–2009 strategisten tavoitteidensa keskeiseksi painopistealueeksi, ja heinäkuussa 2006 komissio julkaisi erillisen tiedonannon ”Tavoitteena lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia”⁽⁷⁾, jossa kaavaillaan kattavan lapsen oikeuksia koskevan strategian laatimista ja pyritään siihen, että lapsen oikeuksien suojeleminen ja valvominen otetaan huomioon kaikessa EU:n sisä- ja ulkopoliittisessa toiminnassa ja että jäsenvaltiot saavat tukea työlleen tällä alalla.

2.3 ETSK on toivonut kattavaa, monipuolista ja kokonaisvaltaista EU:n strategiaa, jolla taattaisiin täysimääräisesti ja tehokkaasti lapsen oikeuksien toteutuminen YK:n yleissopimuksen mukaisesti niin EU:n sisä- ja ulkopoliitikassa kuin jäsenvaltioiden toiminnassa niiden toteuttaessa lapsen oikeuksia koskevaa strategiaa⁽⁸⁾.

2.4 ETSK:n vuonna 2006 antamassa lausunnossa todettiin, että lapsen oikeuksia tulisi EU-politiikassa lähestyä YK:n yleissopimukseen sekä sen kahteen valinnaiseen pöytäkirjaan, asiaan liittyviin vuosittain asetettuihin⁽⁹⁾ ja Euroopan ihmisoikeussopimukseen perustuvalla tavalla. ETSK on antanut viime aikoina useita lausuntoja, joissa käsitellään erilaisia lapsen oikeuksiin liittyviä näkökohtia⁽¹⁰⁾.

2.5 EU:n perusoikeuskirjasta, jonka 24 artiklassa vahvistetaan lapsen oikeuksien suojeleminen ja edistämisen periaate, tuli oikeudellisesti sitova Lissabonin sopimuksen tultua voimaan 1. joulukuuta 2009. Ensimmäistä kertaa EU:n historiassa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklassa viitataan erikseen lapsen oikeuksien suojeluun⁽¹¹⁾. Lapsen oikeuksien suojeleminen on yksi Euroopan unionin tavoitteista. Kaikki lapsiin vaikuttavat poliittiset linjat ja toimenpiteet on suunniteltava ja toteutettava ja niitä on seurattava siten, että lapsen etu otetaan huomioon parhaalla mahdollisella tavalla⁽¹²⁾.

2.6 EU:n, Euroopan neuvoston ja YK:n lapsen oikeuksia koskevista ohjelmissa esiintyy selvityksemme mukaan seuraavat neljä yhteistä teemaa: köyhyys ja sosiaalinen syrjäytyminen, lapset väkivallan uhreina, erityisen haavoittuvat lapsiryhmät sekä lasten aktiivisen osallisuuden, näiden mielipiteen kysymisen ja kuuntelemisen tarve näille merkittävässä asioissa. EU ja Euroopan neuvosto käsittelevät myös molemmat oikeudenkäytön lapsiyhteistyötä ja perhepolitiikkaa.

⁽⁷⁾ KOM(2006) 367 lopullinen.

⁽⁸⁾ EUVL C 325, 30.12.2006, s. 65–70.

⁽⁹⁾ YK:n yleiskokous, YK:n vuosittain julkaistut, 8. syyskuuta 2000.

⁽¹⁰⁾ EUVL C 48, 15.2.2011, s. 138–144, EUVL C 44, 11.2.2011, s. 34–39, EUVL C 339, 14.12.2010, s. 1–6, EUVL C 317, 23.12.2009, s. 43–48.

⁽¹¹⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0013:0045:FI:PDF>.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/rights-child/index_en.htm.

2.7 Alueiden komitea korostaa kesäkuussa 2010 antamassaan lausunnossa⁽¹³⁾, että lapsen oikeudet ovat horisontaalinen, poikkialainen aihe, joka edellyttää moniulotteista lähestymistapaa, ja että lapsiin liittyvät asiat on vietävä unionin ja jäsenvaltioiden kaikkien politiikkojen valtavirtaan.

2.8 Komissio on perustanut kansalaisyhteiskunnan organisaatioita varten lasten oikeuksia käsittelevän eurooppalaisen foorumin, joka on kokoontunut viisi kertaa ja esittänyt näkemyksensä parhaillaan laadittavasta strategiasta. Lisäksi on toteutettu kaksi kyselytutkimusta, joiden aiheina olivat lasten tietoisuus omista oikeuksistaan sekä lasten näkemykset asiasta. Tutkimusten tuloksia on hyödynnetty ohjelman valmistelussa⁽¹⁴⁾. Tiedonannossa viitataan myös Euroopan neuvoston vahvistamiin lapsen oikeuksiin. Tässä suhteessa erityisen merkittäviä aiheita ovat lapsiin kohdistuva väkivalta ja oikeudenkäytön lapsiyhteistyön parantaminen sekä asiaa käsittelevät suositukset ja sopimukset.

2.9 *Child Rights Action Group* (CRAG)⁽¹⁵⁾ on tärkeä kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ryhmä. Se on epävirallinen kansalaisjärjestöjen yhteenliittymä, jonka tarkoituksena on tehdä yhteistyötä Euroopan komission tiedonannon ”Tavoitteena lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia” seurannan ja täytäntöönpanon alalla.

2.10 Keväällä 2011 perustettiin Euroopan parlamenttiin epävirallinen puolueidenväläinen lapsen oikeuksia käsittelevä ryhmä, jonka tavoitteena on luoda koordinoitu ja johdonmukainen lähestymistapa lapsiin liittyviin asioihin ja erityisesti lapsen oikeuksiin nähden⁽¹⁶⁾.

3. Lapsen oikeudet EU:ssa

3.1 ETSK pitää tervetulleena 31. maaliskuuta 2011 julkistettua Euroopan komission ensimmäistä kertomusta EU:n perusoikeuskirjan soveltamisesta⁽¹⁷⁾. Siinä tarkastellaan perusoikeuskirjan kuutta lukua (ihmisarvo, vapaudet, tasa-arvo, yhteisvastuu, kansalaisten oikeudet ja lainkäyttö). Otsakkeen ”Tasa-arvo” alla on erillinen lapsen oikeuksia käsittelevä kohta. EU on perusoikeuskirjassa tiukasti sitoutunut puolustamaan lapsen oikeuksia sekä takaamaan lasten oikeuden elämään, suojeluun, kehitykseen ja aktiiviseen osallisuuteen.

⁽¹³⁾ EUVL C 267, 1.10.2010, s. 46–51.

⁽¹⁴⁾ Eurobarometri: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_235_en.pdf.

⁽¹⁵⁾ Ryhmään kuuluvat *Terre des Hommes*, *World Vision*, *European Foundation for Street Children Worldwide*, *Save the Children*, *Euronet – European Children's Network*, *Eurochild*, *Plan International*, *SOS-Kinderdorf International*, <http://www.ephia.org/a/2610>.

⁽¹⁶⁾ <http://www.eurochild.org/> (http://www.eurochild.org/index.php?id=208&tx_ttnews%5Btt_news%5D=1819&tx_ttnews%5BbackPid%5D=185&cHash=cc6d4444ebae436b2a844a082a0ea2a8).

⁽¹⁷⁾ http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/charter-applic-report-2010_EN.pdf.

3.2 ETSK toteaa tyytyväisenä, että EU:n perusoikeusvirasto on laatinut asiantuntijoita ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioita laajasti kuultuaan indikaattoreita, joilla mitataan lapsen oikeuksien toteutumista⁽¹⁸⁾, ja on laatinut tutkimuksen EU:ssa asuvien lasten hyvinvoinnista. Tutkimus sisältää kuitenkin tietoa vain aineellisista olosuhteista ja hyvinvoinnista, eikä siinä ole käytetty yhdistelmäindikaattoreita, joilla mitataan elämänlaatua ja lastensuojelua käytännön järjestelyjen ja laajuuden näkökulmasta⁽¹⁹⁾.

3.3 Komitea korostaa, että lapsen oikeuksien suojeleminen ja tehokas toteutuminen on mahdollista vain monialaisen yhteistyön kautta. Tällaisissa kumppanijärjestelyissä jäsenvaltiot, eri hallintotasot, maakohtaiset ja kansainväliset kansalaisjärjestöt ja kansalaisyhteiskunnan organisaatiot, erilaisia eturyhmiä, kuten lapsia, edustavat foorumit ja etujärjestöt, sekä työmarkkinaosapuolet eli muun muassa työnantajat, ammattiliitot ja yrityselämän toimijat tekevät yhteistyötä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

3.4 Tiedonannossa mainitaan kyllä lasten köyhyys ja erityisen haavoittuvat lapsiryhmät, mutta ei kuitenkaan keskitytä niihin varsinaisesti, vaikka ne ovat nykypäivänä hyvin merkittäviä aiheita lasten hyvinvoinnin sekä myöhemmän aikuistumisen ja yhteiskuntaan sopeutumisen kannalta, etenkin kun ajatellaan hyvin tiedossa olevia väestörakenteen ongelmia Euroopassa. Eriytistä huomiota olisi kiinnitettävä siihen, ettei minkäänlaista sukupuolten välistä syrjintää pääse esiintymään lastenkaan yhteydessä.

3.5 Talouskriisi on riskitekijä lasten hyvinvoinnille. Se vaikuttaa lapsiin ja erityisesti vaikeissa oloissa eläviin lapsiin monin tavoin. Useimmissa tapauksissa lapsille suunnatut palvelut ja lasten parissa työskentelevät ammattilaiset ovat itsekin vaikeuksissa, ja yhä useampia peruspalveluja joko lakkautetaan tai niitä on tarjolla vain hyvin rajoitetusti.

3.6 EU kiinnittää ulkosuhteissaan paljon huomiota lapsen oikeuksien suojelemaan ja valvomisen kannalta merkittäviin aiheisiin, kuten rajat ylittäviin huoltajuustapauksiin, kadonneisiin lapsiin, maahanmuuttajalapsiin, ilman huoltajia oleviin lapsiin, sääntöjen vastaisesti maahan tullessiin säilöön otettuihin lapsiin, häikäilemättömästi hyödynnettyihin lapsiin sekä seksuaalisen hyväksikäytön tai seksiturismin uhreiksi joutuneisiin lapsiin⁽²⁰⁾. Yhä vakavampaan, maasta pois muuttaneiden vanhempien lähtömaahansa jättämien lasten ongelmaan ei kuitenkaan puututa. Lasten jättäminen ilman huoltajia siksi ajaksi, kun vanhemmat työskentelevät jossain EU:n jäsenvaltiossa, on vakava ongelma. Näin tapahtuu esimerkiksi silloin, kun vanhemmat eivät voi ottaa lapsiaan mukaan, koska olosuhteet eivät sovellu lapsille. Tällöin vaikka vanhempien työpanos olisi tarpeen toisessa maassa, jossa he maksavat veroja ja muita maksuja, lapset jäävät ilman oikeuksia ja ovat alttiina vakaville vaaroille.

⁽¹⁸⁾ http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/FRA-report-rights-child-conference2010_EN.pdf.

⁽¹⁹⁾ http://www.tarki.hu/en/research/childpoverty/tarki_dwb_mainreport_online.pdf.

⁽²⁰⁾ ETSK:n lausunto aiheesta "Lasten suojeleminen seksuaalirikoksiin syyllystyiltä matkailijoilta", EUVL C 317, 23.12.2009, s. 43–48.

3.7 ETSK pitää erityisen tärkeänä sitä, että lapsen oikeuksien ja yritysmaailman välisestä yhteydestä on esitetty ensimmäinen suositus⁽²¹⁾: UNICEF, YK:n *Global Compact* ja *Save the Children* ovat käynnistäneet prosessin sellaisten periaatteiden ja suuntaviivojen laatimiseksi, jotka auttavat yrityksiä suojelemaan ja edistämään lapsen oikeuksia. Prosessi tarjoaa kanavan positiiviselle toiminnalle, mutta lisäksi siinä kiinnitetään huomiota mahdollisiin kielteisiin seurauksiin, jotka liittyvät erityisesti mainontaan (jossa lapsia yllytetään kuluttamaan fyysiselle ja henkiselle terveydelle haitallisia tuotteita tai väkivaltaiseen, vaaralliseen tai eroottis-pornografiseen käyttäytymiseen), kulutustottumuksiin ja myös terveyteen ja ravitsemukseen, sekä matkailuun, lapsityöhön ja syrjintään. Kaikilla toimialoilla on tärkeä rooli tässä asiassa, ja niiden olisikin tehtävä läheistä yhteistyötä valtiollisten, ei-valtiollisten, kansalaisyhteiskunnan ja liike-elämän organisaatioiden ja ammattiliittojen kanssa, jotta tavoitteisiin päästäisiin niin Euroopan unionissa kuin jäsenvaltioissakin.

3.8 ETSK katsoo, että vaikka suurin osa lapsiin liittyvistä ohjelmista kuuluu kansalliseen toimivaltaan, EU antaa suosituksia ja toteuttaa toimia yhä useammin monilla eri aloilla (esim. varhaislapsuus, ammatillinen koulutus, koulukäynnin keskeyttäminen, kadonneet lapset). Tämä vaikuttaa kansalliseen politiikkaan, mutta se, missä määrin vaikutukset näkyvät kansallisen tason täytäntöönpanossa, on usein epäselvää.

3.9 Lapsen oikeuksien suojele- ja valvomismahdollisuudet tulisi asettaa etusijalle EU:n eri ohjelmissa (esimerkiksi nuorison, koulutuksen, elinikäisen oppimisen, romanien integroimisen, köyhyden torjunnan, sukupolvien välisen solidaarisuuden, työn ja yksityiselämän yhteensovittamisen ja ulkosuhteiden alalla), ja niissä tulisi keskittyä erityisen haavoittuviin lapsiryhmiin, joihin kuuluvat myös ulkomailla työskentelevien vanhempien lähtömaahansa jättämät lapset.

3.10 ETSK on aiemmassa lausunnossaan⁽²²⁾ kehottanut komissiota nimittämään lasten oikeuksia puolustavan erityisedustajan tutkimaan lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa ja kehottanut valtioita kieltämään kaikenlaisen lapsiin kohdistuvan väkivallan. ETSK pitää sen vuoksi valittavana, ettei komissio ota kantaa lasten ruumiilliseen kurittamiseen. Ruumiillinen kurittaminen loukkaa lasten oikeutta olla joutumatta lyömisen uhriksi. Lapset, joita lyödään, oppivat käyttämään väkivaltaa. Lasten oikeuksien suojeleminen ja oikeus koskemattomuuteen ja ihmisarvoon merkitsevät sitä, että ETSK tuomitsee kaikenlaisen lapsiin kohdistuvan väkivallan, myös kotona "kasvatusmielessä" käytetyn väkivallan, ja kehottaa sen vuoksi kaikkia jäsenvaltioita kieltämään lasten ruumiillisen kurittamisen lailla. Komitea uudistaa vaatimuksensa erityisedustajan nimittämisestä ja siitä, että Euroopan komission ja jäsenvaltioiden tulee toimia lasten ruumiillisen kurittamisen lakkauttamiseksi kaikista EU:n jäsenvaltioista.

⁽²¹⁾ *Children's Rights and Business Principles Initiative* (lasten oikeuksia ja liiketoimintaperiaatteita koskeva aloite).

⁽²²⁾ EUVL C 325, 30.12.2006, s. 65–70.

3.11 Komitea on samaa mieltä siitä, että lasten näkemysten kuunteleminen ja lasten ottaminen mukaan kaikkiin heitä koskeviin asioihin takaa lasten oikeuksien toteutumisen ja kasvattaa lapsia aktiiviseen kansalaisuuteen. Jotta tämä olisi mahdollista, on myös tärkeää varmistaa, että asiakirjoista on saatavilla lapsiystävälliset toisinnot, ja laatia ja hallinnoida lapsille tarkoitettuja esitteitä ja verkkosivustoja tai sivustojen osioita, kuten oikeusasioiden pääosasto suunnittelee ⁽²³⁾.

3.12 Kaikissa unionin oikeusjärjestelmissä tulisi omaksua seuraavat toimet, jotta toteutetaan oikeudenkäyttö, jossa kunnioitetaan alaikäisiä ja vältetään vahingoittamista heitä psykologisesti:

- Seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi joutuneita alaikäisiä olisi kuultava siten, että vältetään lapsen asettamista alttiiksi lisätraumoille, ja asia on hoidettava erityisesti tätä varten koulutettujen asiantuntijoiden avustuksella ja mahdollisesti ”neutraaleissa” paikoissa tuomioistuinten sijaan.
- Vanhempien avioeroa käsittelevissä siviiliprosesseissa alaikäisten kuuleminen on toteutettava yhtä varovasti kuin edellä mainitussa tapauksessa, ja alaikäisiä on suojeltava joutumasta vanhempien ja puolustusasianajajien välineellistämisen kohteeksi.

3.13 Lapsen oikeuksia koskevan viestinnän tehostamisessa tiedotusvälineiden ja myös sosiaalisen median positiivinen rooli on olennainen. Viestiä on välitettävä vanhemmille, alan ammattilaisille ja lapsille itselleen.

3.14 ETSK kannattaa avointa koordinoitimenetelmää sekä muita mahdollisia toimiviksi osoittautuneita mekanismeja, joita noudattaen jäsenvaltiot tekevät yhteistyötä ja määrittelevät ja soveltavat parhaita käytäntöjä, jotta lapsen oikeuksia voidaan suojella ja valvoa ja jotta lapsiin liittyvät kysymykset otetaan keskeisesti huomioon politiikan eri aloilla.

3.15 ETSK aikoo kansalaisyhteiskunnan merkittävänä edustajana osallistua tähän seuraamalla tuloksia systemaattisesti sekä levittämällä tietoa lapsen oikeuksista ja vahvistamalla niitä jäsentensä kautta.

3.16 Lainsäädännön tehokkaamman täytäntöönpanon varmistamiseksi ETSK katsoo asianmukaiseksi ja tarpeelliseksi luoda nykyistä tiiviimmät yhteistyö- ja konsultointisuhteet YK:n elinten, lapsen oikeuksien komitean, Euroopan neuvoston ja kansainvälisten lapsiasiaorganisaatioiden ja lasten etujärjestöjen välille, sillä näiden organisaatioiden tavoitteilla ja toiminnoilla pyritään samaan päämäärään eli lapsen oikeuksien toteutumiseen laajasti ja kattavasti.

Bryssel 7. joulukuuta 2011

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Staffan NILSSON

⁽²³⁾ Kids' Corner osoitteessa www.europa.eu.